

Darja Mertelj

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

darja.mertelj@guest.arnes.si

POGOSTNOST IN RAZNOLIKOST VEČSTAVČNIH POVEDI V ITALIJANSKIH NEKNJIŽEVNIH BESEDILIH

1. Uvod

Če prisluhnemo italijanskim telenovelam, nič bolj *ali* manj črno-belo dolgočasnim (ali za marsikoga zanimivim) kot so španske, mehiške in druge, tudi v italijanščini lahko slišimo skladenjske vzorce in rabe glagolskih časov, ki bi si jih spričo lahkotnosti žanra morda ne zamišljali. Nanje pogosto naletimo tudi v kontekstih nezahtevnih in nenadziranih besedil v spletnih klepetalnicah, spletnih dnevnikih, videoposnetkih na internetu, kar vse dokazuje njihovo živo rabo pri sporazumevanju 'med sleherniki', čeprav gre za vzorce, ki *naj bi* se pojavljali v jeziku izobražencev, v (zahtevnejših) knjižnih besedilih, v komentarjih, v argumentiranih izražanjih mnenj ipd. Pa ni (samo) tako:

2. Iz italijanskih spletnih dnevnikov (angl. blog) in facebooka

1) *Riuscite a vivere ogni giorno come se fosse l'ultimo, pienamente ogni momento?*

No, perchè se sapessi che fosse l'ultimo giorno mi farei mille paranoie e finirei per [...]!!!

<http://it.answers.yahoo.com/question/index?qid=20090924001559AA2GvOH> (12/10/2009)

2) *Tanto senza raccomandazione non si va da nessuna parte ... Se non avessi fatto veterinaria*

sarebbe stato meglio ... anni e anni a far medicina di laboratorio, [...] e ora son disoccupata ...

<http://www.facebook.com/topic.php?uid=41001847418&topic=6026>

(12/10/2009)

3) [...]è quel giorno che ho deciso di fare il veterinario!!! Mannaggia se lo avessi saputo prima cosa mi aspettava ... avrei fatto lettere classiche/archeologia ... e magari ora sarei coperta di terra e polvere e non di cacche e vomiti!!! ... Sinceramente?? Non avrei potuto fare altro!!!

<http://www.facebook.com/topic.php?uid=41001847418&topic=6026>

(12/10/2009)

3. Novice v spletnih verzijah časopisov

4) "Sono distrutta. È come se fosse morto il mio secondo padre", dichiara la Pellegrini e [...] (izjava ital. plavalke Pellegrinijeve, ob smrti svojega trenerja)

<http://www.dottorsport.info/modules/article/view.article.php?14220>

(12/10/2009)

5) « Se avessi avuto il coltello li avrei ammazzati tutti » ... Poi arriva la ricostruzione dell'accaduto: «Sono entrati in casa [...] un comportamento che mi fa pensare che conoscessero bene la casa e che qualcuno li avesse informati con grande precisione. Sono convinto che avessero un basista o qualcuno che ci conoscesse molto bene e che gli avesse spiegato per filo e per segno cosa e dove cercare. Ora per fortuna è passato tutto, resta il dolore fisico e [...]».

http://www.bresciaoggi.it/stories/Home/95041_se_avessi_avuto_il_coltello_li_avrei_ammazzati_tutti/# (12/10/2009)

4. Odlomki video posnetkov na youtube

6) 18/09/2009 ecco cosa avrebbe fatto pucci se avesse vinto al superenalotto ... 1a Puntata di Colorado revolution ... (napoved voditeljice televiziskega showa, ob najavi nastopa)

<http://www.youtube.com/watch?v=tX09ONFcBAU> (12/10/2009)

7) Se io non avessi te, se io non avessi te, forse mi arrenderei, tu sei la prima che fa un viaggio dentro me, e poi non molla mai, se io non avessi te ... (Nek - del besedila njegove pesmi, op. p.)

<http://www.youtube.com/watch?v=mhIEDR-h7T0> (12/10/2009)

Ker se morda pod vplivom učenja angleščine kot tujega jezika predpostavlja, da se je mogoče tudi italijanščine (in verjetno še katerega drugega, morda še bolj popularnega romanskega jezika) zlahka naučiti do srednje-višje ravni zgolj s poslušanjem in posnemanjem,¹ si v prispevku zastavljam naslednja vprašanja:

- a) Kako je s skladenjsko raznovrstnostjo v reprezentativnih izvirnih pisnih italijanskih besedilih, in sicer v kvantitativna in kvalitativni luči?
- b) Sta pogostnost in raznovrstnost omejeni na besedila z višjo jezikovno ravno?
- c) Lahko kvalitativni in kvantitativni vidiki pripomorejo k temu, da se bo slovenski učenec italijanščine *lahko* priučil prek veliko jezikovnega vnosa (tj. prek posnemanja)?

Da bi se lahko približali realni sliki skladenjske kompleksnosti v izvirnih neknjiževnih besedilih,² je v nadaljevanju predstavljeno pojavljanje pogojnih, dopustnih in irealnih primerjalnih odvisnikov ter indirektnih odločevalnih vprašanj, pa tudi drugih, njim po pomenu ali obliki podobnih tvorb. Za preučitev so bile izbrane tri neknjiževne publikacije:³ dnevni časopis *Corriere della Sera* (kot publikacija z visokim jezikom), tedenska revija *Donna moderna* (tudi kot publikacija z visokim jezikom,

¹ Poslušanje in posnemanje sta kljub nižji kognitivni ravni nedvomno načina, ki omogočata nezavedno usvajanje in s tem tudi učenje tujega jezika do precejšnjih razsežnosti, zlasti je ta način dosegljiv danes v še večji meri kot v preteklosti zaradi možnosti na spletu (od youtuba do klepetalnic), saj te možnosti nudijo same po sebi priložnost, da se uresničuje pet Krashnovih hipotez s pozitivnimi učinki (Krashen 1980).

² Na obvladovanje takih besedil naj bi učenje tujega jezika v gimnaziji ali podobni 4-letni srednji šoli pripravljalo dijake: vsekakor (vsaj) na razvijanje ustreznih strategij za čim pravilnejše razumevanje, seveda pa sočasno tudi na ustno in pisno sporazumevanje (cf. Šečerov in Zorman 2008).

³ Poleg tega so to bili več let zapored viri (cf. Mertelj 2005: 77-92), iz katerih so se najpogosteje črpala besedila za maturitetni preizkus splošne mature iz italijanščine kot tujega jezika (v zadnjem času so viri tudi drugi, predvsem internetni). Besedila so služila za preverjanje receptivnih spretnosti in kot vir besedil, ob katerih se preverja poznavanje in raba jezika. Preverjanje znanja skladnje večstavčnih povedi je sicer predvsem implicitno in se ga pretežno *predpostavlja* pri preverjanju bralnega in slušnega razumevanja, v nalogah za rabo jezika, pri pisnem sestavku ter deloma pri ustnem delu mature.

vendar *a priori* z manj zahtevnih besedilih, saj je to tedenska ženska priloga časopisa *Corriere della Sera*) in tedenska revija *Gioia* (kot publikacija z nekoliko nižjim jezikom in manj zahtevnimi besedili).

Omenjeni tipi odvisnikov so področje, kjer se pojavljajo zagate že pri pravilnem razumevanju, predvsem pa pri tvorjenju besedil (cf. Miklič 1994; Miklič in Ožbot 2007): gre za pojav interference (negativnega transfera) zaradi slovenskega oz. slovanskega jezikovnega substrata, saj je slovenščina (ali en izmed slovanskih jezikov) materni jezik večine slovenskih srednješolcev. Poleg tega naj bi prikaz skladijske raznovrstnosti služil kot protiutež in/ali kot spodbuda za drugačno, morda manj poenostavljeno ali bolj sistematično obravnavanje italijanskih slovničnih zakonitosti v učbenikih za italijanščino kot tuji ali drugi jezik, predvsem prilagojeno potrebam učencev s slovenskim jezikovnim substratom (cf. Miklič 2001; Miklič in Ožbot 2007).

Po en celoten izvod vsake od omenjenih publikacij je služil kot korpus za preučitev vseh večstavčnih povedi v vseh tipih besedil, zatem pa se je analiza osredotočila na odvisnike z veznimi elementi *se*, *anche se* in *come se*, ki *lahko* pripadajo različnim tipom odvisnikov (cf. Mazzoleni 1991a, 1991b, 1991c; Fava 1991): pogojnim, dopustno-pogojnim, dopustnim, irealnim primerjalnim in indirektnim odločevalnim vprašanjem, pa tudi drugim tvorbam. Pozornost je bila usmerjena tudi v druge vezne elemente, ki uvajajo navedene tipe odvisnikov, pa tudi v njihove implicitne oblike (cf. Lenassi 2004) in mestoma nominalne načine izražanja pogojnosti, dopustnosti ali irealnega primerjanja, saj je le tako slika skladijske raznovrstnosti bolj natančna.

Morda proti pričakovanjem, toda tudi na skladijske vzorce, za katere *imamo občutek*, da jih preberemo/slišimo redko, dejansko razmeroma pogosto naletimo že na prvih straneh dnevnih časopisov. Prav tako naletimo na kompleksne, večstavčne skladijske vzorce tudi v različnih prispevkih v specializiranih, tematskih revijah. Odvisniki se pojavljajo v kombinaciji z nizom drugih odvisnikov ali prirednih stavkov v daljših večstavčnih povedih, kar učencu dodatno otežuje pravilno razumevanje prebranega. Raba večstavčnih skladijskih vzorcev, ki jih italijanski učbeniški kompleti tradicionalno predstavljajo kot slovnično snov, s katero naj bi učenci *zgolj* poglobili svoje znanje oz.

mu dodali še nekaj posebnosti, namreč v izvirnih besedilih nikakor ni redke pojav...

5. Tedenska revija *Donna moderna*

V tedniku *Donna moderna* lahko glede pogostnosti posamičnih tipov odvisnikov vidimo, da se je na približno 300 straneh enega izvoda pojavilo veliko število realnih pogojnih odvisnikov, v povprečju en na vsaki drugi strani. Drugi tipi odvisnikov (od izbranih štirih skupin odvisnikov) so znatno manj pogosti, vendar pa *zastopani vsi*: irealni pogojni odvisniki so se pojavili v 30 povedih (približno ena taka poved na vsaki 10. strani revije), za ostale vrste izbranih odvisnikov pa lahko trdimo, da jih pisci prispevkov uporabijo poredko:

1. prikaz: pogostnost odvisnikov v tedenski reviji *Donna moderna*

realni pogojni odvisniki z veznim elementom <i>se</i>	SKUPAJ:	134
irealni pogojni odvisniki z veznim elementom <i>se</i>	SKUPAJ:	30
realni dopustni odvisniki z veznim elementom <i>anche se</i>	SKUPAJ:	12
irealni primerjalni odvisniki z veznim elementom <i>come se</i>	SKUPAJ:	10
vsebinski odvisniki z veznim elementom <i>se</i>	SKUPAJ:	10
druge skladenjske tvorbe z veznim elementom <i>se</i>	SKUPAJ:	5
SKUPAJ VSEH PREUČENIH ODVISNIKOV		201

Pogojni odvisniki⁴

Skupina pogojnih odvisnikov, izjemno številna v segmentu realnih pogojnih odvisnikov z veznim elementom *se*, nakazuje, da se logično-semantični odnos pogojnosti izraža z razmeroma raznolikim naborom izraznih možnosti (Mazzoleni 1991a, 1991c; Miklič 2001). Pojavile so se

⁴ Ker realni pogojni odvisniki za učence ne predstavljajo večjih težav, v nadaljevanju teh primerov ne navajam. Navajam pa povedi (ali odlomke daljših povedi) z irealnimi pogojnimi, dopustnimi in irealnimi primerjalnimi odvisniki ter indirektna odločevalna vprašanja, z ilustrativnimi cilji pa tudi iste tipe odvisnikov z drugimi veznimi elementi in implicitne oblike.

realne pogojne povedi s konjuktivnimi oblikami (prisila veznega elementa, logično-semantično pa gre za izražanje *realnost* pogoja), npr.⁵

- eksplicitni realni pogojni odvisniki:

8) *Tenga conto che la monotonia è uno dei mali peggiori che possa colpire l'unità di un matrimonio. Ma è un male curabile. Sempre che lo si prenda in tempo.* (Dm 251),

9) *[...] si possono acquistare in Upim con il 30 % di sconto. A patto che la spesa sia di almeno 75 euro.* (Dm 257),

10) *Insomma, personalmente vi consiglio il fai-da-te a meno che non rientriate nella categoria dei 730.* (Dm 271),

- pogojni odvisniki z veznim elementom *chi*:

11) *Chi dice che il mio seno è rifatto sbaglia.* (Dm 140).

Pa tudi raznolike implicitne možnosti, npr.

- implicitni pogojni odvisniki:⁶

12) *Di solito funziona. A patto di riuscire a proporglielo come un promemoria e non come un ordine di servizio.* (Dm 245),

13) *Faceva la sua figura anche se non è mai stato un gran signore, a dir la verità.* (Dm 284),

14) *E, identificandosi con loro, le giovani lettrici allontanano le tensioni che nascono nel rapporto con gli adulti.* (Dm 257).

In seveda irealne pogojne povedi za nepreteklost in preteklost, npr.

- tvorbe s *se*+TP'+CC in *se*+IM'+C:

15) *[...] Perché se i sedici anni in più li avesse avuti lui, sarebbe stato tutto normale.* (Dm 32),

16) *Se un cane potesse parlare, direbbe [...]* (Dm 39),

17) *Cosa faresti se vincessi 500.000 euro?* (Dm 253),

⁵ V celotnem prispevku je praviloma naveden samo en in le po potrebi 2-3 najznačilnejši primeri, za več zglede v vseh kategorijah, predstavljenih v nadaljevanju prispevka, gl. Mertelj 2005: 77-92).

⁶ Po mnenju italijanskega lektorja S. Volpeja je možna razvezava navedenih odvisnikov v eksplicitne z veznim elementom *se*, razen za frazo *a dir la verità* in zadnji primer, ki bi ga pretvoril v: *E nella misura in cui le giovani lettrici si identificano con loro, allontanano le tensioni ...*

- tvorbe s **se+IM(+IM)** (zamenljivka za **se+TP'+CC**),

18) Ma **se** gli scappava di mano? (Dm 46)

(ob fotografiji M. Jacksona s svojim nekajmesečnim sinom, ki ga je kazal z okna tako, da bi otrok lahko zdrsnil iz prijema in padel v globino).

Za irealni pogojni odvisnik v obliki **se+IM+IM** lahko ugotovimo, da se ga pisci v pisnih besedilih izogibajo, saj sodi oz. se mu pripisuje, da sodi v domeno nižjega pogovornega segmenta jezika (cf. Mazzoleni 1991a, 1991c).

Dopustni odvisniki

Sicer maloštevilni primeri dopustnih odvisnikov kažejo precejšnjo raznolikost (Mazzoleni 1991b), zlasti glede rabe glagolskih oblik v eksplicitnih odvisnikih, npr. *passato prossimo* z veznim elementom *anche se*:

19) Io l'ho amato tanto, **anche se** mi ha tradito. (Dm 287).

Poseben primer izražanja dopustnosti je z **veznim elementom se**, kjer je pisec verjetno intuitivno skušal omiliti protivnost v vsebini, ki je del neke splošno veljavne zakonitosti, npr.

20) **Se** uno più uno fa sempre due, non è detto che un ragazzo pieno di buone intenzioni

sommato a una ragazza dia necessariamente luogo a una solida storia. (Dm 32)

Občasno so se pojavile tudi **implicitne oblike dopustnega odvisnika**, npr.

21) **Ogni volta che** abbiamo il rapporto lui non riesce a raggiungere l'orgasmo **pur** mantenendo l'erezione per parecchio tempo. (Dm 247)

in **nominalno izražanje dopustnosti**, npr.

22) [...] farsi la dichiarazione dei redditi da sé continua ad essere impossibile **nonostante** i messaggi rassicuranti **che** da qualche tempo il Tesoro ci invia dagli schermi tv. (Dm)

Skupina dopustnih odvisnikov ni številna. Sklepamo lahko, da pisci prispevkov v večji meri uporabljajo drugačne skladišne tvorbe za izražanje protivnosti. Zdi se, da je pomenski odnos *pogoj + zanikanost posledice* ali *zanikani pogoj + posledica*, izražen z dopustnim odvisnikom nekoliko premočan. Druge, predvsem priredne protivne tvorbe, se zdijo namreč take, da prideta nasprotujoči si vsebini do izraza na bolj enakovredni ravni. Izrazito poudarjene protivnosti morda tudi ne potrebujemo pogosto in v tej luči je mogoče razumeti razmeroma nizko prisotnost dopustnih odvisnikov v besedilih.

Irealni primerjalni odvisniki

Vsi primeri irealnih primerjalnih odvisnikov v reviji *Donna moderna* sodijo med take, ki izražajo **istodobnost v nepreteklosti ali v preteklosti**, npr.:

23)[...] *metti l'ombretto più scuro vicino alle ciglia, come se fosse una larga riga di matita, e copri [...]* (Dm 70)

24)*Io scrivo le canzoni come se mi rivolgessi a una singola persona, con la quale [...]* (Dm 122)

25)*Il salmone selvaggio ha il colore acceso di chi vive all'aria – scusate – all'acqua aperta;*

quello d'allevamento è come se vivesse in città, palliduccio. (Dm 233)

V primeru te revije ne ugotavljamo izrazito pogoste rabe imperfektovne konjunktivne oblike (IM') glagola *essere* (kot se je to pojavilo pri književnih besedilih, prim. Mertelj 2005: 48-65). Irealni primerjalni odvisniki v reviji *Donna moderna* so redki, največ jih je iz krajšega besedila s sicer književnimi ambicijami, vendar nižjo umetniško vrednostjo. Preostali irealni primerjani odvisniki se pojavljajo v raznolikih besedilih prim. Mertelj 2005: 77-92): od napotkov za ličenje, izjav v intervjuju, do odgovorov psihologa na raznovrstne probleme, o katerih se piše v pismih bralcev za zdravniški/psihološki kotiček.

Indirektna odločevalna vprašanja

Tudi indirektna odločevalna vprašanja v obliki vsebinskega odvisnika z veznim elementom *se* so redka. V primerih takih odvisnikov opazimo, da pisci v njih *ne* uporabijo konjunktivne oblike na mestih, kjer bi jo lahko oz. bi jo drug pisec morda uporabil (Fava 1991, Vanelli 1991), npr.

26) *I vigili avevano fatto due appostamenti per scoprire se il cane girava senza museruola.* (Dm 37)

27) *Non conta se sei alta o bassa, grassa o magra, giovane o no.* (Dm 245)

Druge skladsenjske tvorbe z veznim elementom se

V tedniku *Donna moderna* lahko opazimo, da se pojavljajo tudi tvorbe z veznim elementom *se*, ki ne izražajo prave pogojnosti: odvisnik s *se* v bi-afirmativno sestavljeni povedi, npr,

- **bi-afirmativna poved (z navideznim pogojnim odvisnikom s se)**

28) *Se lo stilista P. M. ha realizzato il cornetto peperoncino, i ferri da cavallo sostituiscono i bottoni sugli abiti Moschino.* (Dm 115).

29) *Si scoprirà, così, che se i giovani si sentono pieni di energia e pronti per la palestra già di prima mattina, dopo i 60 anni conviene fare attività fisica intorno alle 11.* (Dm 259).

In členki (ki vsebujejo komentar govorca/pisca k vsebini povedi ali so izvzemalni izraz s podkrepitveno vlogo), npr.

a) pogojni odvisnik s funkcijo komentativnega členka

30) *Se posso essere sincera fino in fondo, ho l'impressione che tu [...]* (Dm 32)

b) stopnjevalni členek s se

31) *Come tutti i problemi di origine sessuale anche questo è psicosomatico: è composto da un misterioso mix di corpo e psiche nel quale è difficile, se non impossibile, individuare i confini.* (Dm 247)

Ugotovitve ob tedniku Donna moderna

Tedenska revija *Donna moderna* vsebuje razmeroma veliko število realnih pogojnih odvisnikov, ostali pa so sporadični. V tedniku se pojavlja tudi nekaj oblikovno ali vsebinsko sorodnih skladsenjskih vzorcev, ki so izgubili primarno vlogo izražanja pogojnosti. Kljub razmeroma nizki pogostnosti izbranih skladsenjskih vzorcev v besedilih tega tednika, lahko ugotavljamo, da so ti raznoliki: vsebujejo različne kombinacije glagolskih oblik v nadrejenem in podrejenem stavku, predvsem pa so raznolike kompleksne povedi (preplet različnih prirednih in podrednih stavkov, v prejšnji meri seveda tudi implicitnih).

6. Tedenska revija *Gioia*

Tudi v tedenski reviji *Gioia*, po kateri so sestavljavci maturitetnega preizkusa podobno pogosto segali kot po tedniku *Donna moderna* in dnevniku *Corriere della Sera*, lahko po pogostnosti posamičnih tipov odvisnikov vidimo, da se je na približno 150 straneh revije pojavilo zelo veliko število realnih pogojnih odvisnikov (gl. 2. prikaz), v povprečju na vsaki tretji strani revije po eden. Drugi tipi odvisnikov so v primerjavi z realnimi pogojnimi znatno manj pogosti: irealni pogojni odvisniki so se pojavili v 30 povedih (približno ena taka poved na vsaki 10. strani revije), za ostale vrste izbranih odvisnikov pa lahko trdimo, da jih pisci prispevkov uporabijo redko.⁷

2. prikaz: pogostnost izbranih odvisnikov v tedenski reviji *Gioia*

realni pogojni odvisniki z veznim elementom se	SKUPAJ: 50
irealni pogojni odvisniki z veznim elementom se	SKUPAJ: 3
dopustni odvisniki z veznim elementom anche se	SKUPAJ: 6
irealni primerjalni odvisniki z veznim elementom se	SKUPAJ: 1
vsebinski odvisniki z veznim elementom se	SKUPAJ: 3
druge skladenjske tvorbe z veznim elementom se	SKUPAJ: 4

SKUPAJ VSEH PREUČENIH ODVISNIKOV

67

Pogojni odvisniki

Skupina pogojnih odvisnikov je bila tudi v primeru tednika *Gioia* številna le glede realnih pogojnih odvisnikov z veznim elementom *se*, tu navajam le en **eksplicitni pogojni realni odvisniki z elipso**:⁸

32) *Inoltre le spese per la gestione di queste strutture, se realizzate dai privati in accordo con l'ente pubblico, sono deducibili dall'imposta sul reddito, sia per le azioni*

⁷ Poleg izbranih štirih tipov odvisnikov z izbranimi štirimi tipi veznih elementov sem želela v ilustrativne namene predstaviti tudi nekatere druge izrazne možnosti: iste tipe odvisnikov z drugimi veznimi elementi in implicitne oblike, vendar jih v tem izvodu revije nisem zasledila.

⁸ V tovrstnih odvisnikih so izpusti (elipse) osebne glagolske oblike v italijanščini pogoste.

che li promuovono sia per i genitori che li utilizzano. (Gio 124) (=npr. [...] se sono realizzate dai privati [...], op. p.)

Raznolikost ostalih možnosti, s katerimi pisci prispevkov tudi ubesedujejo logično-semantični odnos pogojnosti je precej manjša kot v tedenski reviji *Donna moderna*. V celotni reviji se pojavita le dva primera irealne pogojne povedi, npr.

- tvorbe s se+IM'+C:

33) Se questo fosse possibile, non esisterebbe più obesità; è vero però che [...] (Gio)

Tudi v tej publikaciji ni bilo zaslediti, da bi pisci nadomeščali tvorbo se+TP'+CC s tvorbo se+IM+IM.

V reviji se je pojavil tudi le **en primer implicitnega pogojnega odvisnika** s tvorbo a+Inf.I:

34) E ci riesce? – A sentire i lettori direi di sì. (Gio 18)

V dveh primerih bi lahko veznima elementoma *chi* in *a chi* pripisali nedvoumno uvajanje sicer *po formi* oziralnega, vendar *po vsebini* pogojnega odvisnika, v tem primeru celo irealnega:

- pogojni odvisnik, uveden z veznim elementom a chi:

35) Fino a poco tempo fa, a chi mi avesse chiesto se ero contento di essere single avrei risposto con orgoglio romantico che il mio ego basta a riempire l'intero mondo. (Gio 52)

Vsebinski odvisnik z veznim elementom *se* se je pojavil le enkrat, v vsebinski odvisnik vložena pogojna poved pa dvakrat: enkrat v sferi (razširjene) nepreteklosti in enkrat v časovni sferi preteklosti, tu primer za sfero (razširjene) nepreteklosti:

- poročana pogojna poved (vložena v vsebinski odvisnik):

36) Il single [...] deve essere parsimonioso, ma non può *pensare* costantemente che gli può cadere il cielo addosso, che se gli succede qualcosa, la deve fronteggiare da solo. (Gio 51)

Dopustni odvisniki

Od dopustnih odvisnikov z *anche se* se jih v celotni reviji pojavi šest, npr.:

37) Oggi sono molto contenti di noi, **anche se** mia madre non mi ha mai visto in azione e quindi non sa bene **in che cosa** consiste il nostro lavoro. (Gio 46)

Irealni primerjalni odvisniki

V reviji se je pojavil en primer takega odvisnika:

38) [...] e la promenade di una coppia **che** salutava la folla **come se** niente fosse mentre gli bruciavano gli abiti addosso, [...] (Gio 44)

Indirektna odločevalna vprašanja

V reviji so se pojavili trije vsebinski odvisniki te vrste, en iz sfere preteklosti (primer 32) in dva iz časovne sfere (razširjene) sedanjosti (iz odgovorov psihologa na pisma bralcev), primer 33:

39) Fino a poco tempo fa, **a chi** mi avesse chiesto **se** ero contento **di** essere single avrei risposto con orgoglio romantico **che** il mio ego basta **a** riempire l'intero mondo. (Gio 52)

40) Per capire, **se** stai facendo bene, ascoltati di più! (Gio 130)

Druge skladsenske tvorbe z veznim elementom se

Med drugimi skladsenskimi vzorci, ki jih uvaja vezni elementi *se*, so se v reviji *Gioia* pojavili štirje primeri bi-afirmativne povedi (cf. Mazzoleni 1991c), kar nakazuje, da je tak tip povedi, ki vsebuje sestavo dveh trditev, razmeroma pogost (po pogostnosti je v tej reviji takoj za realnimi pogojnimi povedmi), npr.:

- bi-afirmativna poved (z navideznim pogojnim odvisnikom s se)

41) **Se** in America gli stunt sono organizzati, in Italia hanno vita meno facile. (Gio 46)

42) E **se** per l'Estremo Oriente ciò si spiega con la lontananza geografica del resto del mondo, vale la pena di osservare **che**, per fortuna, anche l'Occidente consumista è ricco di vecchie tradizioni. (Gio 58)

43) **Se** quindi per le tate è difficile ottenere un contratto regolare, per le famiglie è difficile scegliere persone affidabili. (Gio 124)

7. Ugotovitve ob tedniku *Gioia*

Tudi tedenska revija *Gioia* vsebuje sicer razmeroma veliko število realnih pogojnih odvisnikov, medtem ko so ostali preučevani odvisniki redki; med njimi so še najpogostejši odvisniki s *se* v bi-afirmativnih povedih. Pogostnost ostalih preučevanih odvisnikov v reviji *Gioia* je primerljivo nizka kot v reviji *Donna moderna*. Lahko pa ugotavljamo, da je raznolikost odvisnikov nižja: to bi lahko kazalo na to, da se v reviji *Gioia* uporablja nekoliko preprostejši, enostavnejši jezik oz. so teme, ki jih obravnava ta revija, v večini take, da ne zahtevajo uporabe odvisnikov, ki so bili predmet preučevanja.

8. Dnevni časopis *Corriere della Sera*

Tudi severno-italijanski dnevnik *Corriere della Sera* je pokazal raznoliko skladiščno sliko: po pogostnosti posamičnih tipov odvisnikov, ki so bili predmet preučevanja, lahko vidimo, da se je v tem izvodu dnevnika pojavilo izjemno veliko število realnih pogojnih odvisnikov (gl. 3. prikaz). Drugi tipi odvisnikov so v primerjavi z realnimi pogojnimi manj pogosti, vendar nikakor zanemarljivi: irealni pogojni odvisniki so se pojavili npr. v približno 10 povedih. Tudi za ostale vrste izbranih odvisnikov⁹ lahko trdimo, da jih pisci prispevkov potrebujejo, da lahko kar najbolje izrazijo vsebine, ki se obravnavajo.

3. prikaz: pogostnost izbranih odvisnikov v dnevniku *Corriere della Sera*

realni pogojni odvisniki z veznim elementom <i>se</i>	SKUPAJ: 35
irealni pogojni odvisniki z veznim elementom <i>se</i>	SKUPAJ: 9
dopustni odvisniki z veznim elementom <i>anche se</i>	SKUPAJ: 9
irealni primerjalni odvisniki z veznim elementom <i>se</i>	SKUPAJ: 2
vsebinski odvisniki z veznim elementom <i>se</i>	SKUPAJ: 4
druge skladišne tvorbe z veznim elementom <i>se</i>	SKUPAJ: 9
<hr/>	
SKUPAJ VSEH PREUČENIH ODVISNIKOV	68

⁹ Poleg izbranih štirih tipov odvisnikov z izbranimi 4 tipi veznih elementov so z ilustrativnimi nameni predstavljene tudi nekatere druge najdene izrazne možnosti: z drugimi veznimi elementi, implicitne in nominalne.

Pogojni odvisniki

Skupina pogojnih odvisnikov je bila tudi v primeru dnevnika *Corriere della Sera* številna glede realnih pogojnih odvisnikov z veznim elementom *se*, sorazmerno številne pa so bile tudi ostale jezikovne možnosti, s katerimi pisci prispevkov tudi ubesedujejo logično-semantični odnos pogojnosti. Poleg številnih realnih pogojnih odvisnikov, so se pojavljale naslednje skupine skladenjskih tvorb za izražanje pogojnosti:

- tvorbe s *se*+TP'+CC in s *se*+IM'+C

44) **Se** dovessero usare, ha detto [...], verrebbero processati per crimini di guerra come i leader nazisti a Norimberga. (Cor 5)

45) *L'accento italiano risente le sue origine romagnole, ma quello inglese è perfetto.*

Se no, il mio album non l'avrebbero fatto uscire in America, confessa Laura Pausini, [...] (Cor 37) (=npr. ... **se** il mio accento inglese non fosse perfetto, op. p.)

46) Ma **se** la Coppa venisse in Italia, allora sarei costretto a riaprire il discorso. (Cor 43)

47) *Che bello sarebbe – butta un tizio –* **se** il fortunato fosse uno in tuta blu. (Cor 45)

Kot je razvidno iz navedenih zgledov se na preučeni strani pojavijo razmeroma veliko število irealnih pogojnih povedi za nepreteklost, preteklost in primerov s kombinacijama časovnosti in dobnosti). Ni pa bilo zaslediti, da bi pisci nadomeščali tvorbo *se*+TP'+CC s tvorbo *se*+IM+IM. Ta se očitno zdi piscem ustrezna v drugačnih kontekstih, ne pa v jeziku nacionalnega dnevnega časopisa. Poleg eksplicitnih so se pri analizi pokazale še druge tvorbe, npr.

- implicitni pogojni odvisnik (tu je naveden primer z gerundijem):

48) *Gli italiani devono sapere* **che** allacciando *le cinture*, usando *il telefonino con l'auricolare* [...] mettendosi *alla guida in perfette condizioni*, possono far diminuire considerevolmente il numero degli incidenti. (Cor 3)

Eksplicitni realni pogojni odvisniki sicer praviloma ne izkazujejo posebnosti, tu je izjemoma naveden primer kombinacije *se*+Pr+C, v katerem je intervjuvanec uporabil indikativni Pr v protazi. Ta je verjetno

primerljivo hipotetičen, kot bi bila v tej povedi uporaba IM', saj z uporabo C v apodozi nedvoumno nakaže modalnost (odmaknjenost od realnosti). Druga interpretacija te kombinacije *se+Pr+C* pa je, da je s protazo povzel (verjetno) novinarjevo vprašanje, v apodozi želi pa nakazati svojo distanco do političnega položaja:

49) Se *mi si chiede di indicare dei numeri, potrei rispondere* che *oggi come oggi le prospettive di guerra sono scese, [...]* (Cor 5)

Naslednji primer pa je naveden, ker gre za nekoliko redkeje rabljen vezni element, ki ob sebi zahteva rabo konjunktivnih oblik za izražanje *realnega* pogoja:

50) *Bene fare le riforme, purché* abbiano come fine il bene dell'Italia e degli italiani, purché *siano convinte e convincenti e non solo frutto di un do ut des.* (Cor 41)

V tretjem primeru pa veznemu elementu *se* ne sledi dejanski pogoj, pač pa vsebina izpuščenega odvisnika, ki se ga govorcju v danem kontekstu ni zdelo potrebno eksplicitno izraziti. S tem se lahko pojasni tudi raba glagolskega časa *passato prossimo* (PP), ki se v pravih pogojnih odvisnikih ne more pojaviti:

51) *Come fa Milva a dire di essere esclusa* se *non ha mandato il disco?* (Cor 37)
(=npr. ... se *sappiamo* che *non ha mandato il disco?* op. p.)

V vsebinski odvisnik vložena pogojna poved se pojavi dvakrat, gre za poročano irealno pogojno poved v sferi (razširjene) nepreteklosti:

52) *[...] ritengo che non sarebbe male* se *Rita Romagnoli scrivesse un piccolo trattato sulla tolleranza e ne facesse uno ai suoi compagni di schieramento.* (Cor 41)

Nominalno izražanje pogoja je (nedvomno) prisotno v številnih besedilih, vendar se tega zavedamo le intuitivno. Spodaj sta navedena dva primera povedi, v katerih se pojavi raba nesestavljenega kondicionala (C): iz neposrednega sobesedila in konteksta povedi je jasno, da gre za nominalno izraženo irealno protazo (kot nakazujeta razvezavi v oklepaju):

53) Una guerra in Iraq *causerebbe un tragedia umanitaria di orrende proporzioni e potrebbe trasformare Baghdad in un campo di battaglia con armi anche chimiche e*

batteriologiche e stragi di civili oltre ce di miliardi. (Cor 5)
(=npr. Se ci fosse una guerra in Iraq, questo causerebbe una tragedia ... op. p.)
54) Che di Jerry dice: È un uomo profondamente intelligente. Non sfigurerebbe
come senatore. (Cor 15) (=npr. Se lui fosse senatore, non sfigurerebbe ... op. p.)

Dopustni odvisniki

Skupina dopustnih eksplicitnih odvisnikov z veznim elementom *anche se* obsega (okrog 10) povedi, ki ne vsebujejo posebnosti ali težavnosti za pravilno razumevanje besedila, zato jih ne navajam. Deset primerov ni veliko število za obseg tega časopisa, zato lahko tudi v primeru dnevnika *Corriere della Sera*, podobno kot pri tedniku *Donna moderna*, sklepamo, da novinarji v svojih prispevkih v večji meri uporabljajo drugačne skladijske vzorce ta izražanje dopustnosti, od dopustnih odvisnikov pa npr. implicitne s *pur+Ger.I*

Implicitne oblike dopustnega odvisnika

55) *Per parte mia, pur non augurandomi alcun matrimonio tra Polo e Ulivo, ritengo [...]* (Cor 41)

Za izražanje odnosa 'pogoj+zanikanost posledice' ali 'zanikani pogoj+posledica' (cf. Mazzoleni 1991b) je namreč mogoče uporabiti protivne tvorbe, saj so do neke mere podobne: npr. protivne priredne so namreč take, da pride nasprotujoča vsebina obeh stavkov v taki povedi do izraza na bolj enakovredni ravni. V dopustnem odvisniku je protivnost z odvisnikom bolj izrazito izpostavljena in manj enakovredno uravnotežena, česar pa pri izražanju morda ne potrebujemo pogosto.

Dopustno pogojni odvisnik

Med odvisniki z veznim elementom *anche se* se je pojavil tudi tak, ki ga slovnična tradicija poimenuje dopustno-pogojni odvisnik (cf. Mazzoleni 1991b): gre za analogno tvorbo z irealnim pogojnim odvisnikom, zato bi ga lahko poimenovali tudi irealni dopustni odvisnik oz. irealna dopustna poved. V tem primeru gre za poved v časovni sferi nepreteklosti:

56) Anche se la guerra durasse poche settimane, per evitare una tragedia umanitaria più grave di quelle di Kosovo e dell'Afganistan occorrerebbero alcuni miliardi di dollari, una somma irreperibile. (Cor 5)

V primeru dopustno-pogojnih povedi, ki se pojavljajo z veznim elementom *anche se*, uporaba kombinacije konjuktivne in kondicionalne oblike *ni* edini pokazatelj hipotetičnosti. Druga možnost je nadomeščanje veznika (substitucija) z drugim dopustnim, (npr. *sebbene*, kar bi v tem primeru pomenilo jezikovno nesprejemljivo poved, gl. primer 57) ali razstavitev veznika *anche se* na dva dela, kar je možno le pri dopustno-pogojnih (gl. primer 58):

57) ***Sebbene** guerra durasse poche settimane, per evitare una tragedia umanitaria più grave di quelle di Kosovo e dell'Afganistan occorrerebbero [...] (Cor 5)

58) **Se** la guerra durasse anche poche settimane, per evitare una tragedia umanitaria più grave di quelle di Kosovo e dell'Afganistan occorrerebbero [...] (Cor 5)

Irealni primerjalni odvisniki

Oba primera irealnih primerjalnih odvisnikov s *come se* v *Corriere della Sera* sodita med *take*, ki izražajo istodobnost v nepreteklosti. Ker sta primera le dva, en z veznim elementom *quasi* in drugi s *come se*, lahko izpeljemo le sklep, da se zdi raba v neknjiževnih besedilih razmeroma redka (podobno kot pri revijah *Gioia* in *Donna moderna*, nekoliko manj pa v primerjavi s knjižnimi besedili, prim. Mertelj 2005: 48-65).

59) [...] È **come se** l'Europa viaggiasse a 130 chilometri all'ora e l'Italia solo a 28, commenta Maurizio Coppo, responsabile della Ricerche e servizi per il territorio, [...] (Cor 3)

Indirektna odločevalna vprašanja

Štiri indirektna odločevalna vprašanja v obliki vsebinskih odvisnikov nakazujejo, da se v takih odvisnikih pojavlja tako raba indikativnih oblik glagola, npr.:

60) L'obbiettivo è capire **se** è ancora possibile proclamare una mobilitazione unitaria assieme a Cisl e Uil. (Cor 9)

Pa tudi konjuktivnih oblik glagola v odvisniku:

61) [...] ciascuno porta a domandarsi **se** sia davvero un lieto fine e per chi. (Cor 43)

Navedeni primeri nakazujejo, da izbira med indikativom in konjuktivom ni slučajna odločitev govorca/pisca, niti ne njegovo rigidno sledenje nekim slovničnim zakonitostim, pač je izbira odvisna od njegovega naklona do vsebine.

Druge skladske tvorbe z veznim elementom se

Med skladskimi tvorbami, ki jih uvaja vezni elementi *se*, so se v dnevniku *Corriere della Sera* pojavili raznoliki primeri povedi: členki (komentativni in stopnjevalni izrazi v obliki odvisnika), bi-afirmativne in bi-negativne povedi in indirektni izjavni stavek s *se* (v katerem ima vezni element *se* vlogo nominalizatorja):

a) členek (pogojni odvisnik s funkcijo komentativnega členska)

62) Se *non sbaglio* sono gli stessi. (Cor 11)

b) členek (stopnjevalni členek s *se*)

63) [...] *malattie mortali come il colera su scala epidemica* se *non pandemica*. (Cor 5)

64) [...] *Di mariti che, volenti o nolenti, pensano solo alla carriera tutte le sere tornano a casa tardi,* se *non tardissimo* [...] (Cor 45)

c) bi-afirmativna poved (z navideznim pogojnim odvisnikom s *se*)

65) E se *Punto e Panda hanno chiuso l'anno in testa alla top ten dei modelli, a dicembre la Stilo è salito al terzo posto.* (Cor 9)

66) Se *Bossi sottolinea che [...], il portavoce di Forza Italia auspica che [...]* (Cor 13)

d) bi-negativna poved (z navideznim pogojnim odvisnikom s *se*)

67) Se *Giuffrè è il numero due (della Cosa Nostra, op. p.), io sono il Papa.*- (Cor 17)

e) indirektni izjavni stavek s *se* (v njem je veznik *se* v slovnični funkciji nominalizatorja)

68) *E non è forse un caso* se *il manifesto non cita mai Allende.* (Cor 11)

Povedi sicer niso številne, vendar njihova raznolikost nakazuje, da poleg razmeroma heterogene skupine skladenjskih tvorb za izražanje pogojnosti obstaja še vrsta oblikovno podobnih tvorb, ki pa *ne* izražajo pogojnosti. Ob podrobnejšem opazovanju lahko ugotovimo, da se nekatere glagolske oblike pojavljajo *zgolj* v pogojnem odvisniku, nekatere druge (npr. PP ali PR) pa se lahko pojavijo le *v navidezno enakem* stavčnem vzorcu (tj. bi-afirmativne in bi-negativne povedi, sicer se za izražanje pogojnosti ne morejo pojaviti).

Ugotovitve za dnevnik Corriere della Sera

Besedila v dnevniku *Corriere della Sera* vsebujejo, podobno kot v ostalih dveh periodičnih publikacijah, razmeroma veliko število realnih pogojnih odvisnikov, do neke mere pa so zastopani tudi ostali preučevani odvisniki. Razmeroma številne, predvsem pa raznolike, so skladenjske tvorbe z veznim elementom *se*, ki ne izražajo pogojnosti neposredno. Iz posamičnih zgledov samih po sebi, pa tudi iz njihove tipološke heterogenosti, lahko ugotavljamo, da je pokazatelj višje ravni zahtevnosti vsebin *lahko tudi* skladenjska raznolikost in kompleksnost. Ta se vsaj deloma ujema s tem, da teme in načini njihovega obravnavanja terjajo pri slogu novinarjev (piscev/govorcev) uporabo raznolikih eksplicitnih in implicitnih odvisnikov za izražanje različnih logično-semantičnih odnosov.

9. Italijanska govorna besedila

Čprav govorna besedila niso bila predmet sistematične analize, saj sem ob poslušanju/gledanju različnih zvrsti televizijskih oddaj na *Rai 1* in italijanskih filmov ugotavljala, da se izbrani štirje tipi odvisnikov pojavljajo na nepredvidljiv način in z zelo različno pogostnostjo: tako se npr. v nekaj zaporednih terminih italijanske nanizanke lahkotnejšega žanra *Medico in famiglia* ni pojavil niti en irealni pogojni odvisnik, zatem pa v enem terminu, v nekaj minutah, kar cela vrsta, med preprirom med dvema protagonistoma.¹⁰

¹⁰ Tudi italijanska različica kriminalne nanizanke *Komisar Rex* ne vsebuje veliko tovrstnih odvisnikov, le občasno kakšno irealno pogojno poved za preteklost ali nepreteklost, vendar konteksti niso bili predvidljivi: pričakovati bi bilo, da se bodo take povedi (pa tudi irealne primerjalne, dopustne, indirektna vprašanja s *se*) pojavljale v

V poljudnoznanstvenih oddajah na *Rai 1* (zgodovinske, umetnostno-zgodovinske ali naravoslovne) je prevladovalo opisovanje, v katerem se izbrani štirje odvisniki niso pojavljali. Isto velja za italijanske televizijske dnevnike in podobne informativne oddaje, v katerih je veliko poročanja, malo ali nič pa komentiranja. Želela pa bi izpostaviti, da nekateri slovenski voditelji oddaj (npr. s slovenske nacionalne televizije, ki vodijo informativne oddaje *Odmevi*, *Tarča*, ipd.) na goste pogosto naslavljajo tudi hipotetična vprašanja ali se obračajo nanje za odziv na svoje hipotetične trditve.

Primerljiv problemski pristop k diskusiji bi bilo pričakovati od primerljivih oddaj na italijanski nacionalni televiziji npr. *Porta a porta*, vendar se v obdobju, ko sem oddajam sledila, izbrani štirje odvisniki sploh niso pojavljali. To je po svoje nenavadno, saj so se npr. tudi v neki nemški okrogli mizi o različnih družbenih pojavih (ki bi bila primerljiva z oddajo *Porta a porta*) v govoru vabljenih strokovnjakov s področja sociologije, prava, filozofije, psihologije ipd. pojavile razmeroma številne irealne pogojne povedi, irealno primerjanje, izražanje dopustnosti z eksplicitnimi odvisniki in retorična vprašanja v obliki indirektnih odločevalnih vprašanj, ki so jih uporabljali za izpostavitev problema ali za vpeljevanje dodatnega pogleda na nek pojav.¹¹

10. Diskusija in strnitev ugotovitev

Podredno zgrajene večstavčne povedi z odvisniki za izražanje logično-semantičnih odnosov pogojnosti, dopustnosti, irealnega primerjanja in navajanja odločevalnih vprašanj so v nekaterih izvirnih italijanskih nekniževnih besedilih (časopisi in tedniki) sorazmerno dobro

govoru protagonista, ko glasno razmišlja ali se z nekom pogovarja v zvezi s kriminalnimi dejanji, vendar ni bilo tako.

¹¹ Ta pojav bi lahko morda pripisali tudi temu, da ima italijanski premier Berlusconi lastninski *in* politični monopol nad medijskim prostorom italijanskih nacionalnih televizijskih programov, tako stanje pa ne dopušča svobodne izmenjave mnenj in izražanja stališč. Morda bi v drugačnem (političnem) ozračju nastajale tudi drugačne kontaktne in diskusijske oddaje, kjer bi se od drugečnih diskusijah po vsebini lahko pojavili tudi drugačni večstavčni vzorci. Po navedbah nekaterih italijanskih izobražencev naj bi le še RAI-3 ohranil nekaj skepticizma, vendar do tega programa v Sloveniji ni dostopa.

zastopane. Pričakovanja, da bo v analiziranih besedilih njihova zastopanost (tako z eksplicitnimi kot z implicitnimi odvisniki) visoka, so se potrdila le do neke mere: manj glede pogostnosti (kvantitativno) kot glede raznolikosti (kvalitativno).

Izsledki o zastopanosti (pogostnosti *in* raznolikosti) porajajo tudi dvome. Glede pogostnosti v živi rabi jeziki se je namreč pokazalo, da so bili v analiziranem korpusu nekateri skladenjski vzorci redki, zlasti irealne pogojne povedi in irealno primerjanje. Sklepam lahko, da so torej potrebe rojstnih govorcev po izražanju določenih logično-semantičnih odnosov z odvisniki v tovrstnih besedilih le sporadične. Zastavlja se vprašanje, ali je smiselno in ekonomično investirati šolski čas in napore gimnazijcev za nekaj, kar bodo morda potrebovali na ravni razumevanja relativno redko in na ravni tvorjenja besedil (večina) morda celo nikoli (cf. Mertelj 2005: 202-218). Vendar se je potrebno zavedati,

- da je ocena tega, ali gre za redek ali pogost pojav v jeziku, vendarle do precejšnje mere osebne narave: marsikateri jezikoslovec bi verjetno ocenil ugotovljene pogostnosti izbranih 4 odvisnikov v izvirnih besedilih kot relativno visoke, še zlasti, če jih primerja z kakšnim leksikalnim izrazom, ki se v primerljivih besedilih morda sploh ne pojavi;
- da je celo izbor relativno obsežnega korpusa besedil z vidika možne pogostnosti določenih odvisnikov vendarle subjektivne narave: podobno obsežen, vendar vsebinsko drugačen korpus bi lahko nakazal povsem drugačne vrednosti: morda celo z bistveno nižjo *ali* bistveno višjo zastopanostjo istih tipov odvisnikov.

Zaradi svoje sporadičnosti, vendar visoke stopnje raznolikosti, slovenskemu gimnazijcu z italijanščino kot tujim jezikom torej ne morejo nuditi dovolj (konstantnega) jezikovnega vnosa, da bi te stavčne vzorce *nezavedno* usvojil (cf. Mertelj 2008), četudi redno gleda/poslušata italijanske televizijske programe in/ali veliko bere. Nikakor pa tudi ne moremo zaključiti, da so tako redki, da bi jih pri poučevanju zanemarili ali celo ne obravnavali.¹² V gimnazijskem razredu naj bodo vsaj

¹² Preučitve slovnice so pokazale, da so popisi posameznih tipov odvisnikov v znanstvenih slovnice temeljiti in da verno odslikavajo raznolikost tipov odvisnikov v

prototipične oblike in rabe izbranih skladenjskih vzorcev predmet zavestnega poučevanja slovnice (cf. Skela 1999), saj te že zaradi razlik s slovenščino v rabi tipa odvisnika, veznega elementa in/ali glagolske oblike¹³ učencem povzročajo težave (negativni transfer iz slovenščine, cf. Miklič 2001; Miklič in Ožbot 2007).¹⁴

To se zdi sicer deloma v nasprotju s splošnimi usmeritvami na področju tujejezikovne didaktike: tudi snovalci učbenikov italijanščine kot tuji/drugi jezik se namreč ravnaajo po *Skupnem evropskem okviru za tuje jezike* (2001), plodu skupnih evropskih prizadevanj, tako da jim konceptualne in splošne didaktične nedomišljenosti ne moremo očitati. Vendar pa *Okvir* ne pogloblja specifičnosti v poučevanju/učenju posamičnih jezikov in z opredelitvami ciljev oz. opisi ravni znanj vpliva na to, da postajajo učbeniki za *različne tuje jezike* (morda preveč) podobni, pa tudi učbeniki različnih založb za *isti tuji jezik*.¹⁵

Ob snovanju učbenikov (ko komercialni razlogi praviloma prevladajo nad voljo do upoštevanja specifičnosti) se premalo upošteva dejstvo, da gre kljub enakim ciljnim ravnem znanj/a za poučevanje *različnih tujih jezikov* v skupinah učencev, ki imajo *različna jezikovna izhodišča* (slovenski *vs.* španski učenci, ki se učijo italijanščine). Pri različnih jezikih so do neke mere gotovo potrebni različni ali na nekaterih področjih specifični načini ter različen čas za dosego istih sporazumevalnih ciljev. Zato se zdi nujno ohraniti sedanjo raven

italijanskih izvernih besedilih (Mertelj 2005: 13-47). Po drugi strani pa pedagoške slovnice nudijo bistveno manj informacij, pri čemer se osredotočajo predvsem na pomene odvisnikov, manj podrobne ali celo nejasne pa so pri predstavitvi kombiniranja veznih elementov z glagolskimi oblikami znotraj odvisnikov, s čimer uporabnika ne pripravljajo na dejansko jezikovno rabo (Mertelj 2005: 48-94).

¹³ Na primer: za rabo slovenskega *preteklika* ne moremo posploševati poljubnega izbiranja med IM, PP, TP, PR ali TR (cf. Miklič 2000, 2001): IM se sicer lahko pojavi v realni pogojni povedi, ostali glagolski časi pa zgolj v bi-afermativni ali bi-negativni povedi – zaradi takih pojavov je ustrezna mera zavestnega učenja smiselna.

¹⁴ Zavedati se moramo, da je v italijanščini pri odvisniku/ih v večstavčnih povedih razlog za precejšnjo (oblikovno) pestrost pri izražanju posameznega logično-semantičnega odnosa z nekim odvisnikom prav kombinacija med veznimi elementi in 15 italijanskimi osebnimi glagolskimi oblikami, med katerimi je treba (znati) izbirati.

¹⁵ V tem je tudi delni odgovor na logično hipotetično vprašanje, zakaj (zaenkrat) ni na voljo sodobnejših učbeniških kompletov, ki bi bolj upoštevali specifičnosti v živi rabi italijanščine.

poučevanja skladnje in k temu spodbujati učitelje in učence, s čimer bi se gimnazijcem omogočilo tudi razvijanje takih učnih strategij, ki pomenijo prispevek k dinamičnemu procesu vseživljenjskega učenja tujega jezika.

11. Jezikoslovni in glotodidaktični zaključki

Pri preučitvi dejanske rabe se je pokazalo,

- da se vsi preučevani odvisniki v izvirnih italijanskih in slovenskih besedilih konstantno pojavljajo, čeprav pogostnost nekaterih ni visoka;
- da iz izvedenih analiz na korpusu izvirnih besedil izhaja, da njihovo pojavljanje ni neposredno povezano s tipom besedila, pač pa je odvisno (predvsem) od sporazumevalnih ciljev govorca/pisca, ki poseže po določenih jezikovnih sredstvih, ko mora v različnih besedilih izraziti določeni logično-semantični odnos (v našem primeru pogojevanje, irealno primerjanje, dopustnost ali navajanje odločevalnih vprašanj).

Zato lahko izpeljemo tudi nekatere glotodidaktične zaključke:

- spričo dejstva, da se v teh odvisnikih rabe glagolskih oblik izbirajo po drugačnih zakonitostih kot v slovenščini – kar pri Slovencih notorično povzroča neznanje, izogibanje rabi in napake pri tujejezični komunikaciji – zgolj branje izvirnih besedil, ki praviloma izkazujejo sporadično pojavljanje omenjenih skladenjskih vzorcev, ne more tvoriti ustrezne osnove za njihovo usvajanje;
- gimnazijec naj bi se jih naučil pravilno razumeti, ko se pojavijo, in nekatere tudi sam uporabiti pri svojem tvorjenju jezika, tj. pri sporazumevanju v italijanščini. Za ta namen se jih bo moral naučiti *zavestno*. Navedeni odvisniki naj bodo predmet zavestnega poučevanja s ciljem, da jih gimnazijec v italijanskih besedilih zmore pravilno razumeti, ko se pojavijo oz. da jih v okviru lastne komunikacije zna ustrezno uporabiti.

Bibliografija

Izvirna italijanska neknjiževna besedila

Corriere della Sera. 8 Gennaio 2003.

Donna moderna. Settimanale. 1° Luglio 2002.

Gioia. Settimanale. 4 Dicembre 2002.

RAI 1 – nanizanki *Comissario Rex in Medico in famiglia*, oddaja *Porta a porta*.

RTV SLO – oddaje *Odmevi, Tarča, Polnočni klub*.

Sekundarna literatura

COUNCIL OF EUROPE. 2001. *Quadro comune europeo di riferimento per le lingue: apprendimento, insegnamento, valutazione*. Consiglio d'Europa (Firenze: La Nuova Italia – O.U.P.)

http://www.coe.int/T/DG4/Linguistic/Source/Framework_EN.pdf

FAVA, Elisabetta. 1991. »Interrogative indirette«. V: L. Renzi in G. Salvi (ur.), *Grande grammatica italiana di consultazione: Vol. II*. Bologna: il Mulino. [675-720]

KRASHEN, Stephen. (1988). *Second Language Acquisition and Second Language Learning*, Prentice-Hall Int.

LENASSI, Nives. 2004. Implicitne glagolskih konstrukcije: problem njihovega poučevanja v okviru poslovnega italijanskega jezika. *Vestnik* (Društvo za tuje jezike in književnosti), letnik 38, št. (1-2), str. 173-195.

MAZZOLENI, Marco. 1991a. »Costrutti condizionali in casus realis, possibilis, ed irrealis: un paradigma da ridefinire«. V: L. Giannelli et al. (ur.), *Tra rinascimento e strutture attuali. Atti del primo convegno della Società Internazionale di Linguistica e Filologia Italiana*. Torino: Rosenberg / Seller. [357-364]

MAZZOLENI, Marco. 1991b. »Le frasi concessive«. V: L. Renzi in G. Salvi (ur.), *Grande grammatica italiana di consultazione: Vol. II*. Bologna: il Mulino. [784-817]

- MAZZOLENI, Marco. 1991c. »Le frasi ipotetiche« V: L. Renzi in G. Salvi (ur.), *Grande grammatica italiana di consultazione: Vol. II*. Bologna: il Mulino. [751-784]
- MERTELJ, Darja. 2005. *Poučevanje nekaterih podrednih skladenjskih vzorcev pri predmetu "italijanščina" kot tuji jezik v slovenskih gimnazijah: sedanje stanje in predlogi za spremembe : doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- MERTELJ, Darja. 2008. Ravni znanja večstavčne skladnje pri učencih z italijanščino kot tujim/drugim jezikom. V: SKELA, Janez (ur.). *Učenje in poučevanje tujih jezikov na Slovenskem : pregled sodobne teorije in prakse*. Ljubljana: Tangram, str. 348-369.
- MIKLIČ, Tjaša. 1994. Eksplicitno kontrastiranje principov ubesedovanja logično-semantičnih relacij pri pouku tujega jezika: problem izražanja pogojenosti v različnih jezikih. *Uporabno jezikoslovje*, št. (3), str. 84-98.
- MIKLIČ, Tjaša. 2000. Skladnja : (sintaksa glagola), Odnosi med glagolskimi oblikami glavnega in odvisnega stavka : sosledica časov (concordanza dei tempi / consecutio temporum), Kontrastiranje : primerjanje rab slovenskih glagolskih oblik z italijanskimi. V: več avtorjev, *Italijanski jezik: slovnične strukture, besedje, kontrastiranje : Dodatek k predmetnemu izpitnemu katalogu za maturo*. Ljubljana: Državni izpitni center. [91-115], [116-121], [209-232].
- MIKLIČ, Tjaša. 2001. Raba slovenskih glagolskih oblik v luči časovnosti, dobnosti, vidskosti in naklonskosti. V: S. Orel (ur.), *Zbornik predavanj : 37. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. [301-318]
- MIKLIČ, Tjaša in M. OŽBOT. 2007. Teaching the uses of Italian verb forms to Slovene speakers. *Linguistica*, 47 (1), 65-76.
- SKELA Janez. 1999. »Slovnica«. V: L. Čok et al.: *Učenje in poučevanje tujega jezika*. Pedagoška fakulteta v Ljubljani in Znanstveno-raziskovalno središče RS v Kopru. str-str.
- ŠEČEROV Neva in A. ZORMAN. 2008. *Učni načrt za pouk italijanščine kot tujega in kot drugega jezika v gimnaziji* Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport:

http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2009/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_italijanscina_tuji_drugi_jezik_gimn.pdf

VANELLI, Laura. 1991. »La concordanza dei Tempi«, V: L. Renzi in G. Salvi (ur.), *Grande grammatica italiana di consultazione: Vol. II*. Bologna: il Mulino. [611-632]

<http://it.answers.yahoo.com/question/index?qid=20090924001559AA2GvOH>
(12/10/2009)

<http://www.facebook.com/topic.php?uid=41001847418&topic=6026> (12/10/2009)

<http://www.facebook.com/topic.php?uid=41001847418&topic=6026> (12/10/2009)

<http://www.dottorsport.info/modules/article/view.article.php?14220>
(12/10/2009)

http://www.bresciaoggi.it/stories/Home/95041_se_avessi_avuto_il_coltello_li_a_vrei_ammazzati_tutti/# (12/10/2009)

<http://www.youtube.com/watch?v=tX09ONFcBAU> (12/10/2009)

<http://www.youtube.com/watch?v=mhIEDR-h7T0> (12/10/2009)

ABSTRACT

Frequency and Heterogeneous Nature of Complex Clauses in Italian Non-Literary Texts

Although it might seem that syntactically complex clauses rarely appear in everyday language and/or belong to higher language, they are also used in the context of a less demanding and less controlled verbal communication environment. The aim of this paper is to present their syntactically heterogeneous nature in some representative Italian texts, along with potential difficulties Slovenian learners may have when dealing with them. The analysis focuses on subordinate clauses introduced by the conjunctions *se*, *anche se* and *come se* which *can* introduce various subordinate clauses, most being notorious for Slovenian (and other Slavic) learners. Interference errors occur constantly, in particular as far as the appropriate use of verbal forms is concerned. It was found that all the subordinates *in question* appear in Italian text constantly, but they are not extremely common; their use is also not correlated to the type of text involved, but to the writer/speaker's communication goals. Due to their sporadic appearance and highly heterogeneous nature, they cannot represent a stable input for learners in order to enable their successful *unconscious* acquisition. That is why at least the prototypical usage of syntactic patterns should be included in the conscious learning of Italian as a foreign language despite their reduced importance attributed by recent tendencies in the field of foreign language methodologies.